Юрій Бережний,

викладач кафедри професійної освіти
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди».

E-mail: berezhnyi91@gmail.com**ORCID** 0000-0003-2249-4403**Yurii Berezhnyi,**

Lecturer of the Professional
Education Department
SHEI «Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhorii
Skovoroda State Pedagogical University».

Антоніна Розсоха,

кандидат педагогічних наук,
професор кафедри загальної педагогіки і
педагогіки вищої школи
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди».

Antonina Rozsokha,

PhD in Pedagogy,
Professor of Department of General
Pedagogy and Pedagogy
of the Higher School
SHEI «Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhorii
Skovoroda State Pedagogical University».

E-mail: anrozsoha@ukr.net**ORCID** 0000-0001-8877-4243

ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ – ПРОВІДНИЙ ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

У статті визначені принципи формування професійного самовдосконалення майбутніх фахівців правоохоронних органів у закладах вищої освіти МВС України.

Зазначено, що оновлення підготовки працівників правоохоронних органів до професійної діяльності зумовлене багатьма чинниками, зокрема запитами суспільства на кваліфікованих фахівців, які вільно орієнтуються в потребах сучасності, реагують на виклики часу та здатні до їх професійного осмислення й розв'язання. Визначальними характеристиками працівників органів внутрішніх справ нового покоління автор вважає сформованість індивідуального стилю професійної поведінки правоохоронця.

Доведено, що провідну роль у підготовці до професійної діяльності відіграє навчально-виховне (освітнє) середовище закладу вищої освіти. Проаналізовані якісні складники розвитку особистості в освітній системі.

На основі аналізу історичних та сучасних джерел автор розкриває проблему формування мотивації до професійної діяльності майбутніх фахівців правоохоронних органів, визначає критерії професіоналізму фахівця правоохоронного органу.

У публікації представлений зміст навчання фахівця, який є основним компонентом цього процесу в умовах закладу вищої освіти системи МВС України.

Ключові слова: професійне самовдосконалення, навчально-виховне середовище, заклад вищої освіти, принципи навчання, професіоналізм працівника правоохоронного органу, зміст підготовки майбутніх правоохоронців.

The article defines the principles of formation of professional self-improvement of future specialists of law-enforcement bodies in institutions of higher education of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. It is noted that the updating of the training of law enforcement officers to professional activities is caused by many factors, in particular, the demands of the society by qualified specialists, who are freely oriented to the needs of the present, react to the challenges of time and are capable of their professional understanding and solution. In view of this, the defining characteristics of the employees of the internal affairs bodies of the new generation are the formation of an individual style of professional behavior of the law enforcement officer. It is proved that the educational environment of the institution of higher education plays the leading role in the preparation for professional activity. The qualitative components of the personality development in the educational system, the content of training, which is the main component of this process in the conditions of higher education institution of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine.

On the basis of analysis of historical and modern sources, the problem of formation of motivation to professional activity of future specialists of law enforcement bodies is disclosed. The criteria of professionalism of a specialist of a law enforcement agency are determined.

Keywords: *professional self-improvement, educational environment, institution of higher education, principles of training, professionalism of a law enforcement officer, content of training of future law enforcement officers.*

Постановка проблеми. Конституція України проголошує нашу державу правовою, у якій одним із головних завдань є створення реально діючого механізму захисту прав, свобод та інтересів громадян. Визначальне місце у сфері правового захисту в державі посідають правоохоронні органи. Організаційні, правові, фінансові і соціальні чинники, швидкий розвиток нових відносин у суспільстві й зумовили потребу реформування системи органів Міністерства внутрішніх справ України. Сьогодні виникла гостра потреба в перетворенні силового, авторитарного, милітаризованого відомства, у роботі якого домінували каральний фактор та примус, на орган правопорядку європейського взірця.

Ключові положення щодо реформування правоохоронних органів з огляду на специфіку названої системи, а також перспективи підготовки контингенту правоохоронців, покликаних реалізовувати професійну діяльність на високому рівні, репрезентує низка основних законодавчих і нормативно-правових документів: Закони України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), «Про національну гвардію» (2015), «Про національну поліцію» (2015), Концепція розвитку освіти на період 2015-2025 років (2015), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013) тощо.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Надійним підґрунтям професійного самовдосконалення майбутніх фахівців правоохоронних органів у закладах вищої освіти України вважаємо наукові праці сучасних дослідників, які розглядають: проблеми самоосвіти та професійного самовдосконалення особистості (О. Бодальова, М. Бондаренко, О. Василенко, А. Громцевої, А. Ковальова, О. Пехоти, Н. Трофімової, Т. Цехмістрової, Л. Ярової та ін.); взаємозв'язок освіти й самоосвіти (О. Арета, О. Кочетова, В. Селівсенова, М. Солдатенка і т.д.); сутність, структуру та зміст самоосвіти (Т. Браже, М. Башкірової, Л. Боженко, М. Заборщикової, А. Маркової, П. Пшебильського, Р. Сеульського, Я. Турбовського та ін.), професійну підготовку майбутніх фахівців правоохоронних органів (В. Андросюка, М. Ануфрієва, А. Бандурка, Я. Бондаренко, Л. Ваврик, Н. Іванової, Ю. Ірхіна, О. Каверіна, І. Казанчук, Д. Калаянова, В. Пліско, В. Сокурено, О. Тогочинського, Г. Яворської).

Виклад основного матеріалу. Оновлення підготовки працівників правоохоронних органів до професійної діяльності зумовлене багатьма сучасними чинниками, зокрема запитами суспільства на кваліфікованих фахівців, які вільно орієнтуються в потребах сучасності, реагують на виклики часу та здатні до їх професійного осмислення й розв'язання. Традиційно ефективне здійснення фахової діяльності пов'язується з володінням та застосуванням комплексу спеціальних і практичних навичок, набутих у результаті спеціальної підготовки, а також власного досвіду роботи [Швець, 2014: с. 301].

Провідну роль у підготовці до професійної діяльності відіграє навчально-виховне (освітнє) середовище закладу вищої освіти. Якість та продуктивність останнього допомагає майбутньому правоохоронцю оцінити власні професійні

можливості, рівень своєї компетентності й потенційні ресурси для самовдосконалення. Аналіз психолого-педагогічних досліджень дає можливість стверджувати, що процес підготовки фахівців правоохоронних органів у закладах вищої освіти МВС націлює на всебічне вивчення і бачення об'єктів навчання, прогнозування та забезпечення якісних кінцевих результатів, передбачених запрограмованими цілями, тобто на формування готовності таких фахівців до професійного самовдосконалення [Гаркавцев, 2014: с. 44].

Управління професійною підготовкою майбутніх фахівців правоохоронних органів в умовах вищої школи з використанням моделей професійного самовдосконалення є складним і багатогранним процесом. Пріоритетними в цьому контексті є забезпечення та дотримання вимог, декларованих галузевим стандартом вищої освіти, організація масового навчання.

Якісними характеристиками розвитку особистості в освітній системі науковці вважають: зрілість (яку поділяють на навчальну, професійну, особистісну, вікову); професіоналізм; цілісність; успішність; високу мотивацію досягнення і самовдосконалення; продуктивність; результативність [Гребінь-Крушельницька, 2011; с. 256]. Серед ознак готовності майбутніх офіцерів до професійної діяльності доцільно назвати усвідомлене, мотивоване ставлення до обраного фаху, тривалість занурення молодого офіцера у службову діяльність, надійність роботи в напружених умовах.

Саме тому схиляємося до думки Р. Троцького і вважаємо, що професіоналом можна визнати фахівця правоохоронного органу, який відповідає таким критеріям: прагне оволодіти професією та задоволений нею; опановує фахові норми й еталони, котрі досягаються професійною майстерністю; використовує способи і технології, потрібні для ефективної професійної діяльності; намагається індивідуалізувати свою працю, а також засобами професії свідомо розвиває власну індивідуальність; досягає необхідного рівня професійних якостей, знань та вмінь; бачить перспективу, зону свого найближчого професійного розвитку і робить усе можливе для її реалізації; відкритий для постійного професійного навчання, накопичення досвіду; соціально активний, відданий професії, забезпечує підтримання її престижу навіть у складних умовах [Троцький, 2011: с. 250].

Основним компонентом цього процесу в умовах закладу вищої освіти системи МВС України є змістовий складник, який включає сукупність навчальних дисциплін, зафіксованих робочими навчальними планами та програмами. Зміст навчання в системі МВС визначається обсягом і науковим рівнем із суспільних, фундаментальних та професійно орієнтованих наук, компетентністю студентів.

Сучасні наукові дослідження проблем професійного навчання майбутніх правоохоронців зосереджують увагу переважно на змістових аспектах такої підготовки. Визначальними характеристиками працівників органів внутрішніх справ нового покоління є: сформованість індивідуального стилю професійної поведінки, що ґрунтується на вмінні правоохоронця взаємодіяти з різними соціальними інститутами, адміністративними органами, колегами в різних ситуаціях та обставинах, слухати людей, здатності налагоджувати посередництво особистості й суспільства, впливати на спілкування та життєдіяльність клієнта, працювати в неформальному середовищі тощо.

Зазвичай зміст фахової підготовки майбутніх правоохоронців передбачає такі цикли підготовки, як: гуманітарна, соціально-економічна і природничо-наукова, що забезпечує певний освітній рівень; професійна (професійно орієнтована) та

практична – покликана разом з попередніми циклами забезпечувати певний освітньо-кваліфікаційний рівень.

У результаті аналізу наукових досліджень щодо підготовки майбутніх фахівців правоохоронних органів у закладах вищої освіти МВС України, вирізняють низку принципів, дотримання яких оптимізує формування професійного самовдосконалення. Проаналізуємо, нашу думку, найбільш важливі з них. *Принцип свідомості навчання*, що базується на свідомому засвоєнні знань, виробленні в майбутніх фахівців правоохоронних органів комплексу мотивів навчання (пізнавальної мотивації), утвердженні розуміння їх практичної цінності, потреби в професійних знаннях, моделей поведінки, необхідних для майбутньої діяльності, який у навчальному процесі реалізується через проєкцію (перенесення) навчального матеріалу на конкретну професійну діяльність. *Принцип систематичності й послідовності* випливає з того, що пізнання навколишньої дійсності, зокрема й професійної діяльності як її складника, можливе лише в контексті певної системи і реалізація цього принципу означає послідовне, відповідне логіці конкретної науки, розгортання знань, які відображають зміст майбутньої професійної діяльності, демонструють способи її здійснення. Вказаний принцип втілюється через міждисциплінарні зв'язки, скеровані забезпечити розуміння та засвоєння знань у певній системі. Особливого змісту цей принцип набуває у світлі формування професійного самовдосконалення фахівця. Наступним є *принцип активності* в навчанні, що спирається на закономірності пізнавальної діяльності людини, трактування знань як результату самостійної розумової праці особистості. Організація освітнього процесу в цьому зв'язку вимагає залучення і стимулювання навчальної діяльності курсантів. Важливими умовами застосування названого принципу в процесі формування професійного самовдосконалення майбутніх фахівців правоохоронних органів є використання активних методів та форм навчання, які дають змогу стимулювати пізнавальну діяльність майбутніх офіцерів-правоохоронців. Не менш важливим у контексті нашого дослідження є *принцип зв'язку навчання з практичною діяльністю, реаліями життя*. Завдяки цьому освіта перетворюється на надійну базу, адже майбутній фахівець починає розуміти користь і потребу подальшого застосування набутих знань. Перспективною метою, суспільною місією закладів вищої освіти є підготовка особистості до активної продуктивної професійної діяльності. Особлива роль наведеного принципу у формуванні професійного самовдосконалення майбутніх фахівців правоохоронних органів полягає в максимальному наближенні курсантів до реальних умов діяльності, засвоєнні ними компетенцій, необхідних для її ефективного виконання. Суттєве значення має *принцип забезпечення міждисциплінарних зв'язків*, який ґрунтується на універсальному зв'язку між явищами науки та передбачає налагодження взаємозв'язків між навчальними дисциплінами при розгляді спільних або споріднених за змістом питань, урахування специфіки професійної діяльності майбутнього фахівця та його індивідуальних якостей [Гаркавцев, 2014: с. 44; Юсупов, 2013].

Слід відзначити, що освітньо-кваліфікаційні характеристики випускників, зокрема майбутніх фахівців правоохоронних органів, обов'язково передбачають здатність особистості безперервно підвищувати рівень власної професійної діяльності, самостійно вдосконалювати якість професійної компетентності і фахових навичок, що вимагає усвідомлення мотивів подальшого професійного самовдосконалення.

У працях багатьох учених (В. Гриценко, І. Марчук, В. Монастирський, В. Сокурено, В. Пліско, О. Тогочинський, С. Чирик, Г. Яворська) проблема формування мотивації до професійної діяльності майбутніх фахівців правоохоронних органів досліджується як складник системи професійної освіти загалом. При цьому основоположним фактором професійного самовдосконалення вважається інтерес до професії та її суспільного значення, що активізується в процесі вивчення специфіки професії, її змісту, завдань, соціальної ролі і безпосереднього включення майбутніх фахівців правоохоронних органів до виконання професійних обов'язків під час навчання у закладі вищої освіти [Пліско, 2004: с. 103; Сокурено, 2015: с. 10]

Мотивацію як динамічну ознаку можливо змінити й скоригувати. Тому підготовка майбутніх фахівців правоохоронних органів до професійного самовдосконалення має тісно пов'язуватися з формуванням у них позитивної мотивації шляхом цілеспрямованого впливу на особистість курсанта.

Наполягаючи на необхідності вироблення позитивної мотивації до професійної діяльності як підґрунтя професійного самовдосконалення майбутніх фахівців правоохоронних органів, зауважимо той факт, що на різних стадіях професійного становлення (професіоналізації) мотиваційна сфера має різну будову. Вибір професії співвідносний із виникненням і закріпленням інтересу до змісту майбутньої професії, розумінням її суспільного та індивідуального значення, усвідомленням професійного покликання, появою прагнення долучитися до певної професійної спільноти, формуванням професійних очікувань.

Професійне навчання потребує адаптації індивіда до професії, уточнення професійних домагань, перегляду мотиваційних настанов. Слід відзначити, що у процесі практичного оволодіння професією відбувається пристосування індивіда до обраного виду діяльності, «налаштування» на професію, водночас коригуються професійні мотиви й цілі, з'являються і закріплюються мотиви оволодіння високими нормами, кращими моделями професійної поведінки.

Професійний розвиток фахівців правоохоронних органів підсилює мотиви збільшення індивідуального внеску в професію, прагнення до професійної креативності, розширення спектра наявних та відкриття нових особистісних смислів у професії, домінування мотиваційних тенденцій, скерованих на інтенсифікацію професійної творчості й подальшого поступу.

Завершення професійної діяльності здебільшого відбувається за двома типовими варіантами розгортання життєвого сценарію фахівця, згідно з якими: з одного боку, відбувається інтенсифікація мотивації до самореалізації в нових формах діяльності (соціальна активність, наставництво, обмін досвідом тощо); з іншого – розвивається мотивація до зміни способу життя і діяльності, максимальний відхід від колишньої професії [Гребінь-Крушельницька, 2011; Делікатний, 1995; Троцький, 2011: с. 250; Шапран, 2012; Юсупов, 2013].

Висновки. Отже, враховуючи зміст та ознаки проаналізованих етапів професійного самовдосконалення, слід наголосити, що професійне навчання майбутніх фахівців правоохоронних органів залежить від глибокого і різнобічного змісту, принципів, психолого-педагогічних особливостей, форм та методів. Освітній процес необхідно організовувати та здійснювати в навчальному закладі таким чином, щоб сприяти формуванню в майбутніх фахівців правоохоронних органів найбільш повного уявлення про обрану професію, посилюючи в такий спосіб їхню мотивацію до професійної діяльності. Важливо забезпечити послідовний перехід

майбутніх фахівців правоохоронних органів на вищу стадію професійного становлення – професійне самовдосконалення, що стане логічним продовженням і успішним завершенням стадії навчання в закладі вищої освіти МВС України.

ЛІТЕРАТУРА

- Гаркацев, 2014 – Гаркацев С. І. Освітньо-виховне середовище вищого навчального закладу МВС України як умова формування професійної надійності майбутнього працівника органів внутрішніх справ / Гаркацев С. І. // Вісник Національного університету оборони України. Збірник наукових праць. - К. : НУОУ, 2014. - Вип. 2 (39). - С. 43-46.
- Гребінь–Крушельницька, 2011 – Гребінь-Крушельницька Н. Ю. Синтез методологічних підходів до проблеми професійної самореалізації майбутніх працівників органів внутрішніх справ. Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка. Житомир. 2011. - № 55. - С. 126–130.
- Делікатний, 1995 – Делікатний С. К. Професійно-психологічна підготовка працівників органів внутрішніх справ / С. К. Делікатний // Інформаційний бюлетень Республіканського навчально-методичного центру Української академії внутрішніх справ. - 1995. - № 3. – С. 80.
- Пліско, 2004 – Пліско В. І. Теоретичні та методичні засади формування готовності працівників правоохоронних органів до діяльності в умовах екстремальних ситуацій: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2004. 475 с.
- Сокурєнко, 2016 – Сокурєнко В. В. Шляхи покращення системи професійної підготовки правоохоронців. Шляхи покращення системи професійної підготовки правоохоронців до дій в екстремальних умовах: зб. Матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 18 грудн. 2015 р.). Харків, 2015. С. 9–11.
- Троцький, 2009 – Троцький, Р. С. До питання професійного становлення майбутніх офіцерів внутрішніх військ МВС України. В кол. ред., Становлення особистості професіонала: перспективи й розвиток: II Всеукраїнська науково-практична конференція, Одеса, 20 лютого. Одеса: Одеський держ. ун-т внутрішніх справ. – С. 249–251.
- Шапран, 2012 – Шапран О. І. Професійна підготовка педагогічних кадрів в умовах регіональних університетських комплексів Ольга Шапран // Рідна школа. – 2012. – № 11. – С. 23–27.
- Швець, 2014 – Швець Д. В. Компетентнісний підхід у фаховій підготовці майбутніх офіцерів МВС України до охорони й забезпечення громадського порядку / Д. В. Швець // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія: Зб. наук. праць. – Випуск 41 / ред. кол. : В. І. Шахов (голова) та ін. – Вінниця: ТОВ Нілан ЛТД, 2014. – С. 300–304.
- Юсупов В. – Юсупов В. Удосконалення системи професійної підготовки персоналу правоохоронних органів / В. Юсупов // Публічне право. – 2013. – № 1(9). – С. 173–178.

REFERENCES

- Harkatsev, 2014 – Harkatsev Ye. I. Osvitno-vykhovne seredovyshe vyshchoho navchalnoho zakladu MVS Ukrainy yak umova formuvannya profesiinoi nadiynosti maibutnoho pratsivnyka orhaniv vnutrishnikh sprav / Harkatsev Ye. I. // Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy. Zbirnyk naukovykh prats. – K.: NUOU, 2014. – Vyp. 2 (39). – S. 43–46.
- Hrebin-Krushelnitska, 2011 – Hrebin-Krushelnitska N. Iu. Syntez metodolohichnykh pidkhodiv do problemy profesiinoi samorealizatsii maibutnikh pratsivnykiv orhaniv vnutrishnikh sprav. Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu im. Ivana Franka. Zhytomyr. 2011. – № 55. – S. 126–130.
- Delikatnyi, 1995 – Delikatnyi S. K. Profesiino-psykholohichna pidhotovka pratsivnykiv orhaniv vnutrishnikh sprav /S. K. Delikatnyi// Informatsiyni biuletyn Respublikanskoho navchalno-metodychnoho tsentru Ukrainsoi akademii vnutrishnikh sprav. – 1995. – № 3. – S. 80.
- Plisko, 2004 – Plisko V. I. Teoretychni ta metodychni zasady formuvannya hotovnosti pratsivnykiv pravookhoronnykh orhaniv do diialnosti v umovakh ekstremalnykh sytuatsii: dys. ...d-ra ped.nauk: 13.00.04. Kyiv, 2004. 475 s.
- Sokurenko, 2016 – Sokurenko V. V. Shliakhy pokrashchennia systemy profesiinoi pidhotovky pravookhorontsiv. Shliakhy pokrashchennia systemy profesiinoi pidhotovky pravookhorontsiv do dii v ekstremalnykh umovakh: zb. Materialiv Mizhnar. nauk. – prakt. konf. (Kharkiv, 18 hrudn. 2015 r.). Kharkiv, 2015. S.9–11.
- Trotskyi, 2009 – Trotskyi, R. S. Do pytannia profesiinoho stanovlennia maibutnikh ofitseriv vnutrishnikh viisk MVS Ukrainy. V kol. red., Stanovlennia osobystosti profesionala: perspektyvy y rozvytok: II Vseukrainska naukovo-praktychna konferentsiia, Odessa, 20 liutoho. Odessa: Odeskyi derzh. un-t vnutrishnikh sprav. – S. 249–251.
- Shapran, 2012 – Shapran, O. I. Profesiina pidhotovka pedahohichnykh kadriv v umovakh rehionalnykh universytetskykh kompleksiv Olha Shapran// Ridna shkola. – 2012. – № 11. – S. 23–27.

УДК 373.5.016:76

DOI 10.31470/2308-5126-2019-45-2-13-18

Василь Васенко,

кандидат педагогічних наук, завідувач
кафедри теорії і методики технологічної
освіти та комп'ютерної графіки, доцент
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди».

Vasyl Vasenko,

Ph.D. in Pedagogy, Head of the Department
of Theory and Techniques of Technology
Education and Computer Graphics,
Associate Professor SHEI «Pereiaslav-
Khmelnitskyi Hryhorii Skovoroda State
Pedagogical University».

E-mail: vvvasenko@gmail.com**ORCID** 0000-0002-2527-6359

РЕАЛІЗАЦІЯ ГРАФІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ У ФОРМУВАННІ ПРОЕКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ

У статті аналізуються вимоги Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти для освітньої галузі «Технології». Визначається місце та завдання технологічного компоненту в трудовому навчанні учнів й звертається увага на його графічну складову.

Розглядаються деякі умови формування проектно-технологічної компетентності школярів у графічній діяльності на уроках трудового навчання. Проводиться аналіз змісту цього навчального предмету через призму формування цілісного уявлення про розвиток матеріального виробництва, ролі техніки, проектування і технологій обробки матеріалів у розвитку суспільства.

Анонсована компетентність розглядається на предмет виявлення можливостей формування техніко-технологічних знань, умінь і навичок на уроках трудового навчання. При цьому звертається увага на методи, які застосовуються у взаємодії вчителя і учня у педагогічному процесі в освітній галузі «Технологія» та дозволяють модернізацію навчання в загальноосвітній школі

Визначено структуру та характеристики компетенцій учнів базової і повної загальної середньої освіти для освітньої галузі «Технології»: розрахунково-графічні; проектно-технологічні; техніко-технологічні; виробничо-технологічні; творчо-конструкторські, формування яких здійснюється технологічним компонентом у вигляді проектування. На основі цього доведено, що у проектній діяльності учні базової загальної середньої освіти реалізують графічну складову проектно-технологічної компетентності через розуміння і виконання елементів художнього конструювання за графічним зображенням або власним задумом, обрання та застосування методів художнього і технічного проектування, читання і розуміння графічних зображень, необхідних для виконання завдань проекту, тощо. Школярі повної загальної середньої освіти – різних сфер людської діяльності (технологічної, освітньої, мистецької, економічної, політичної тощо) та проведення художньо-конструкторського аналізу об'єкта проектування і т.п.

Ключові слова: проектно-технологічна компетентність, освітня галузь «Технології», технологічний компонент, проектна діяльність, формування техніко-технологічних знань, умінь і навичок, уроки трудового навчання базової і повної загальної середньої освіти, методи, компетенції учнів, технологічна компетентність, освітня система, компетенції, графічні зображення.

The article analyzes the requirements of the State standard of basic and complete general secondary education for the educational sphere «Technologies». The place and tasks of the technological component are determined in the labor education of students and attention is drawn to its graphic component.

Some conditions of formation of design and technological competence of pupils in graphic activity at the lessons of labor training are considered. An analysis of the contents of this educational subject is conducted through the prism of forming a holistic view of the development of material production, the role of technology, design and technology of materials processing in the development of society.

The announced competence is considered for the purpose of identifying the possibilities of formation of technical and technological knowledge, skills and skills in the lessons of labor training. At the same time, attention is drawn to the methods used in the interaction of the teacher and the student in the pedagogical process in the educational field «Technology» and allow the modernization of education at a secondary school.

The structure and characteristics of the competences of the students of basic and upper general secondary education for the educational branch «Technologies»: calculation and graphic; design and technological; technical